

Schiörlin-orgeln från 1815 i Rappestads kyrka 200 år. Foto: Linköpings stift 2013-01-30.

Orgelfestår 2015 - Schiörlin-orgeln i Rappestad 200 år

Pehr Schiörlin-år 2015

Under år 2015 uppmärksammas vår berömda östgötaorgelbyggare Pehr Schiörlin, som avled för 200 år sedan, just när den stora orgeln i Rappestads kyrka stod under byggnad. Pehr Schiörlins läromästare var Jonas Wistenius, som kring 1740, efter 12 års utlandspraktik, hade etablerat sig i Linköping. Schiörlin blev hans gesäll och kompanjon, och när mästaren avled 1777 tog han över verkstaden. Han byggde närmare 70 orglar, därav flera med två manualer och pedal. Hans orgel i Gammalkil sades vid avsyningen 1806 vara den största som dittills hade byggts i någon svensk lantkyrka och den står än i dag som ett av de allra bästa och mest berömda av våra bevarade orgelverk från klassisk tid.

Totalt finns 15 av hans orglar bevarade i spelbart skick, vartill kommer några magasinerade verk som väntar på sin förhoppningsvis kommande restaurering. Schiörlin var högt respekterad av sin samtid. Hans goda namn har aldrig blivit glömt och den hantverksmässiga kvalitén i hans orglar har gjort att de i ovanligt stor utsträckning stått emot både tekniska påfrestningar och senare tiders trender och förändringskrav.

Märkesåret 2015 kommer att uppmärksamma Schiörlin och hans livsverk på olika sätt genom utfärder till orglar av Schiörlin och Wistenius, konserter, föredrag och kanske något symposium. Den 200-åriga Rappestadsorgeln kommer självklart att uppmärksammas speciellt.

För organisationen svarar en arbetsgrupp inom Linköpings stiftskansli och Föreningen OLIVA, Organeum i Linköping och Vadstena, som hoppas på uppslutning från församlingar som är lyckliga nog att äga en Schiörlin- eller Wisteniusorgel. Redaktionen för Orgelforum planerar nr 3/2015 som ett temanummer kring Schiörlin och Östgötaorgelbyggeriet och välkomnar bidrag som belyser och berikar bilden av Schiörlin och hans betydelse i vårt kyrkomusikaliska kulturarv.

Axel Unnerbäck

Texten tidigare publicerad under rubriken "Aktuellt i orgelsverige" (s. 8) i *Orgelforum* 4/2014 utgiven av Svenska Orgelsällskapet, och återges här med författarens och redaktörens för *Orgelforum* medgivande (dec. 2014 resp. 2015-01-08).

Program

Söndagar **Rappestads kyrka:** *mässa, i maj-september 2015 dock utan Schiörlin-orgeln som repareras.*

Februari

sö 1 feb kl. 18.00

Vårdsbergs kyrka: Wistenius 1761/2014,
orgelkonsert Henrik Alinder

sö 22 feb kl. 17.00

Slaka kyrka: Schiörlin 1783, orgelkonsert
Staffan Krafft

Mars

sö 1 mar kl. 18.00

Östra Skrukeby: Schiörlin 1794, orgelkonsert
Fredrik Zander

sö 15 mar kl. 11.00

Slaka kyrka: Schiörlin 1783, "Kleine
Orgelmesse" av Joseph Haydn, orgel Jonas
Lundblad, sopran Marie Rosenmir och Skeda-Slaka
kyrkokör

sö 29 mar kl. 10.00

- kl. 10.00

Rappestads kyrka:
Mässa med barnkör och barngrupp, präst Magreth
Gårdelöf samt orgel Johan Andersson och Gösta
Nylund.

- efter mässan

Axel Unnerbäck: Orgelbyggare Pehr Schiörlins verk
och liv samt studiebesök på läktaren med visning
av Schiörlin-orgeln från 1815.

April

sö 12 apr kl. 19.00

Gammalkils kyrka: "Psalmernas väg" med
domprost em. Per-Olov Nisser och orgel Per
Högberg med Nykil-Gammalkils kyrkokör

lö 25 apr

Orgeltur I: En- och tvåmanualiga åttafots-orglar av Schiörlin

- kl. 09.30–11.00 Slaka kyrka: Schiörlin 1783
- kl. 13.00–14.30 Gammalkils kyrka: Schiörlin 1806
- kl. 16.30–17.30 Rappestads kyrka: Schiörlin 1815
- kl. 18.00–18.45 Rappestads: helgsmål, orgel Johan Andersson

Maj

fr 1 maj

Vadstena slottskyrka: Slottets dag, 3 x 30 minuter, orgel
Göran Grahn

lö 30 maj

Orgeltur II: "WSS-tur", Wistenius-, Strömblad- och Schiörlin-tur

- kl. 09.30–11.00 Skällviks kyrka: Wistenius 1762
- kl. 13.00–14.30 Östra Ryd kyrka: Strömblad 1777

- kl. 16.30–17.30 Tryserums kyrka: Schiörlin 1785
- kl. 18.00–18.45 Tryserums kyrka: helgsmål med orgelmusik

Juni

lö 6 juni

Schiörlins födelsedag: Schiörlins verk och liv

Orgeltur III: "Orgel rätt-och-slätt", enmanualiga Schiörlin-orglar

- kl. 09.30–11.00 Östra Skrukeby kyrka: Schiörlin 1794

- kl. 13.00–14.30 Herrberga kyrka: Schiörlin 1799/1990

- kl. 15.00–16.30 Ekebyborna kyrka: Schiörlin 1806

- kl. 17.00–17.45 Lönsås kyrka: helgsmål/mässa med orgel

sö 14 juni kl. 15.00

Vadstena slottskyrka: orgel Marie-Louise Beckman

on 24 juni kl. 16.00

Slaka kyrka: Schiörlin 1784, "Hur

fungerar orgeln?" – Utflykt för ungdomar, familj

och deltagare i orgelspelarkurs med Nils Gunnar

Karlson och Karin Wall-Källming som visar och

berättar på plats i och vid orglarna

sö 28 juni kl. 18.00

Gammalkils kyrka: Schiörlin 1806, orgel

Marie-Louise Beckman med instrument- och

sångensemble från församlingen under ledning av

Eva Jonasson

Juli

sö 26 juli kl. 18.00

Gammalkils kyrka: Schiörlin 1815, orgelkonsert

Mats Åhlund

Augusti

sö 9 aug kl. 17.00

Vadstena slottskyrka: orgel Hans Edqvist

lö 29 aug

Orgeltur IV: "Schiörlins mästare-verk" – Wistenius-orglar

- kl. 09.30–11.00 Vårdsbergs kyrka: Wistenius 1761/2014

- kl. 13.00–14.30 Åtvids gamla kyrka: Wistenius 1751/1951

- kl. 16.30–17.30 Västervik S:ta Gertruds kyrka: Wistenius 1744

- kl. 18.00–18.45 Västervik S:ta Gertruds kyrka: helgsmålsbön med orgelmusik

September

sö 27 sep kl. 15.00

Vadstena slottskyrka: orgel Lars Åberg

Oktober

sö 4 okt kl. 18.00

Östra Skrukeby kyrka: Schiörlin 1794, orgelkonsert

Gabriella Sjöström

sö 11 okt kl. 17.00

Gammalkils kyrka: musikalen "Orgeln" för barn

och vuxna, text Johan Wahlqvist och musik Karin

Wall-Källming

November

1:a Advent 29 nov

Rappestad kyrka: Schiörlin 1815,

återinvigning

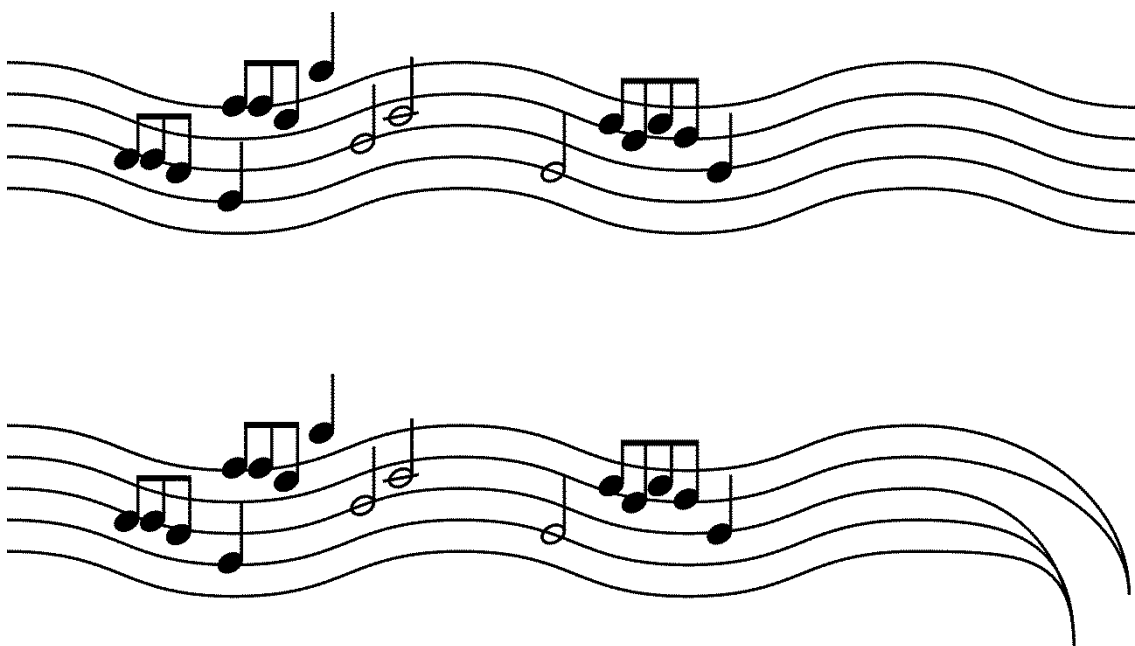
Programmet är preliminärt och vissa förändringar kan komma att äga rum. Eventuella förändringar framgår av uppdaterade program som finns tillgängliga via <http://svenskakyrkan.se/linkopings-stift/orgelfestaret-2015>.

De fyra orgelturerna är arrangerade i samverkan med respektive församling. Avsikten med besöken i varje kyrka är att alla som vill ska få möjlighet att höra orglarna och att få titta litet närmare på hur de dessa är byggda. Kort information och musikalisk förevisning sker på plats – om utrymmet så medger även uppe på orgelläktaren. Alla är välkomna att delta under hela utflyktsdagar eller enbart vid enstaka besök, vilket också innebär att var och en ansvarar för resor, samåkning och måltider.

För information om övriga programpunkter hänvisas till respektive församling:

- Ekebyborna kyrka: <http://www.svenskakyrkan.se/borensbergspastorat>
- Gammalkils kyrka: <http://www.svenskakyrkan.se/slaka-nykil>
- Herrberga kyrka: <http://www.svenskakyrkan.se/folkungabygden>
- Rappestads kyrka: <http://www.svenskakyrkan.se/Vikingstad>
- Skällviks kyrka: <http://www.svenskakyrkan.se/soderkoping/>
- Slaka kyrka: <http://www.svenskakyrkan.se/slaka-nykil>
- Tryserums kyrka: <http://www.svenskakyrkan.se/valdemarsvikringarum>
- Vadstena slottskyrka: <http://www.svetur.se/sv/visit-vadstena/Om-oss/>
- Vårdsbergs kyrka: <http://www.svenskakyrkan.se/akerbo/kontaktuppgifter>
- Östra Ryds kyrka: <http://www.svenskakyrkan.se/ostra-ryd/>
- Östra Skrukeby kyrka: <http://www.svenskakyrkan.se/akerbo/kontaktuppgifter>

Utförligare information om orgelturerna presenteras via stiftets via <http://svenskakyrkan.se/linkopings-stift/orgelfestaret-2015>, stiftsmusiker Karin Wall-Källming och stiftsantikvarie Niclas Fredriksson är anträffbara via stiftskansliets växel på 013-24 26 00 och epost karin.wallkallming@svenskakyrkan.se respektive niclas.fredriksson@svenskakyrkan.se.

Litteratur

Läs mer om orglar och orgelbyggare inom Linköpings stift i till exempel orgelkännaren Einar Ericis artikel "Orglar och orgelbyggare" i *Linköpings stift i ord och bild* (Stockholm 1949 s. 245-304) som förutom på större bibliotek också finns tillgänglig i särtryck (Vadstena 2009) och försäljning av Linköpings stiftshistoriska sällskap <http://stiftshistoriska.se/linkoping/skrifter.htm>.

Under rubriken "Orglarnas rum" ger antikvarien Robin Gullbrandsson en uppdaterad översikt som ingår i slutrapporten *Kulturhistorisk inventering och karaktärisering av kyrkor och begravningsplatser i Linköpings stift*, tillgänglig via Internet (2010; red. stiftsantikvarie Gunnar Nordanskog; uppdaterad 2012-04-12 version 1.3 s. 98-103) <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=638369>.